

RANGANATHAN - ANIVERSAREA UNUI MARE BIBLIOLOG AL SEC. XX

*Lidia KULIKOVSKI,
dr. conf. univ.,*

director general al BM „B.P. Hasdeu”

Shiyali Ramamrita Ranganathan, unul din cei mai mari biblioteconomi ai lumii, ideile căruia au influențat toate aspectele științei despre biblioteci, a fost cunoscut de domeniul bibliotecar ca un specialist cu o gândire sistematizatoare și completă prin contribuțiile sale în toate ariile biblioteconomiei – teorie, practică, management.

S-a născut la Madras, India, la 9 august 1892. De formație matematician, și-a început activitatea ca lector de matematică la Universitatea din Madras. În 1924 universitatea îi oferă postul de bibliotecar cu condiția că pleacă la Colegiul Universitar din Londra, să treacă acolo programul de biblioteconomie. În 1925 se întoarce în India, pasionat de biblioteconomie și convins de importanța acestui domeniu pentru India, pentru societate, pentru oameni. Rămâne directorul bibliotecii Universității din Madras timp de 20 de ani, perioadă în care oferă foarte mult domeniului în India și biblioteconomiei mondiale.

Metodele de bază utilizate de Ranganathan pentru dezvoltarea ideilor sale biblioteconomice se bazează pe pregătirea (cunoștințele) sale matematice și pe credința în misticismul Hindu, pe care o împărtășea. Savantul examina întotdeauna complex orice problemă sau fenomen. El descompunea observațiile sale în mici piese, apoi încerca, ca pe un puzzle, să le conecteze, să le lege împreună printr-o cale sistematizatoare. Această metodă este numită metoda analitico-sintetică. A utilizat această metodologie în clasificare, management, referințe, administrație și în alte subiecte abordate. Ranganathan considera clasificarea bibliotecară singura structură de unificare a ideilor printr-un set coeziv de principii de bază – materiale și obiectuale.

Biblioteconomia a devenit pentru Sh.R. Ranganathan pasiune și obsesie. Biografiile lui recunosc că, începând cu 1924, nu a fost o zi, o oră, un moment în care să nu respire, gândească, vorbească și să viseze despre biblioteconomie. Nimeni din colegii nu-și amintesc ca în

cei 20 de ani de directorat la biblioteca universității să-și fi luat vreo dată vreo vacanță. Muncea 13 ore zilnic, șapte zile pe săptămână, întru binele bibliotecii și al domeniului.

După două decenii de muncă la Universitatea din Madras, în 1945 trece bibliotecar și profesor de biblioteconomie la Universitatea Hindu din Varanasi și, în paralel, ține cursuri la Universitatea din Delhi până în 1954. Apoi trei ani, se ocupă de cercetare la Zurich. Revine în India și predă doi ani la Universitatea Vikram, Ujjain.

În 1962 întemeiază și conduce un Centru de cercetare și training în Bangalore, de care rămâne atașat tot restul vieții sale. În 1965 Guvernul Indiei îi conferă titlul onorific de *Profesor cercetător național în biblioteconomie*.

A scris 62 de lucrări de biblioteconomie din care amintim: *Cinci Legi ale Științei Biblioteconomice* (1931); *Clasificarea Colon* (1933); *Prolegomena clasificării bibliotecare* (1937); *Teoria catalogului de bibliotecă* (1938); *Elemente de clasificare bibliotecară* (1945); *Clasificare și Documentare Internațională* (1948); *Clasificare și comunicare* (1951) ș.a.

Autor al unui număr foarte mare de articole, îngrijitor al multor culegeri de studii și articole, fondator al multor reviste de specialitate, creator al multor organizații profesionale și educaționale (Asociația bibliotecarilor din India pe care a fondat-o în 1933 și a condus-o) în India, activist recunoscut în diverse asociații profesionale, considerat ca părintele biblioteconomiei indiene (a organizat în 1929 primele cursuri de bibliotecari, prima Școală de bibliotecari; a propus în 1930 primul proiect de Lege cu privire la biblioteca publică), cu contribuții deosebite în dezvoltarea biblioteconomiei mondiale.

Parafrazându-l pe Henry Tedder, care încă în 1882, referindu-se la domeniul biblioteconomic, constata că „*Aserțiunile despre biblioteconomie s-au desfășurat într-un spectru care începe cu zona vocațională și se termină cu înaltă creditare științifică*”¹, preocuparea lui Sh.R. Ranganathan pentru biblioteconomie a început ca o pasiune, a devenit obsesie și s-a încheiat cu o înaltă contribuție științifică, validă și astăzi.

Amintim, aici, contribuția la teoria clasificării și indexării – *Clasificarea lineară* (1933), care a fost utilizată un timp de multe biblioteci științifice și care a afectat evoluția sistemului de clasificare zecimală a lui Dewey. Acest sistem este bazat pe viziunea savantului indian asupra *principiilor universale*, inerente în cunoaștere. El a inventat așa-numitele fațete și analiza fațetelor care, conform opiniei sale, permiteau clasificarea corectă, mai intuitivă pentru utilizator decât cea zecimală.

Fațetele fundamentale pe care le-a elaborat Sh.R. Ranganathan sunt: *Personalitate; Materie; Energie; Spațiu; Timp*.

Personalitate – considerată fațeta principală, se referă la despre ce se scrie în carte – obiectul lucrării.

Materie – materialul obiectului, conținutul, substanța (domeniul, la prof. univ. dr. Ion Stoica).

Energie – procesele și activitățile care au loc în relația cu obiectul.

Spațiu - unde obiectul se întâmplă, sau există.

Timp – când obiectul se petrece.

Dacă am încerca să clasificăm o carte după teoria linearității lui Sh.R. Ranganathan, ar fi în felul următor. De exemplu: *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău (1877-2002). Etape, contexte, conexiuni și incursiuni istorice*. Fațete-

¹ Apud: Stoica, I. *Criza în structurile infodocumentare*, p.136.

le ar fi următoarele: *Personalitate* – BM „B.P. Hasdeu”; *Materie* – istorie; *Energie* – etape, contexte, conexiuni și incursiuni istorice; *Spațiu* – Chișinău; *Timp* - 1877-2002. După Ranganathan, acest model de clasificare este foarte flexibil și cu un înalt nivel de specificitate, *personalitatea*, adică obiectul cărții, furnizând piese, informație celorlalte fațete. Fiecare din fațete se poate repeta de mai multe ori, altele pot lipsi în clasificarea unor cărți. Un alt exemplu de clasificare, cunoscut în literatura de specialitate contemporană este cel furnizat de Arlene Taylor. Imaginați-vă o carte despre „*Designul mobilei din lemn în America sec. XVIII*”. Fațetele, afirmă A.Taylor, ar fi următoarele: *Personalitate* – mobilă; *Materie* – lemn; *Energie* – design; *Spațiu* – America; *Timp* – sec. XVIII.

Prof. Ion Stoica afirmă că Ranganathan aduce dimensiunile multiple ale universului cunoașterii la linearitatea celor cinci fațete (personalitate, materie, energie, spațiu și timp), citându-l: „*Aceasta este problema în organizarea informației pentru cunoaștere și utilizare*”². Referindu-se la problemele actuale ale instituțiilor infodocumentare, Ion Stoica, continuă cu referire la contribuția învățatului indian: „*Dar ceea ce se conturase ca necesar și parțial posibil încă din epoca Ranganathan, adică îmbinarea exigențelor multifacetării cu cele ale liniarității, capătă acum, în condițiile digitizării, forme superioare, mult mai flexibile și mai cuprinzătoare. Această nouă realitate trebuie, însă, cercetată sistematic și profund*”³.

În contextul actual, tot mai mult, se evidențiază explicit paradigma *orientarea pe utilizator* în biblioteconomie și în științele informării. *Paradigma* se adân-

cește cu recunoașterea opțiunilor doctrinale manifestate de acest concept. La nivel doctrinal expresia cea mai clasică de orientare spre utilizator se evidențiază în Legile lui Ranganathan (în continuare LR), cunoscute ca *Cinci Legi ale biblioteconomiei* și anume:

1. cărțile sunt pentru cititori
2. fiecărei cărți – cititorul său
3. fiecărui cititor – cartea sa
4. salvează timpul cititorului
5. biblioteca este un organism în creștere.

Aceste *Cinci Legi*, esența practicii lui Ranganathan cu utilizatorii, par simple la o primă lectură, dar ele sintetizează și exprimă mult mai mult decât credem noi, specialiștii în biblioteconomie. Autorul lor le considera drept niște lentile prin care practicienii pot să-și evalueze deciziile manageriale, să-și stabilească prioritățile instituționale și să rămână focusați pe utilizator.

Am spus, într-un articol, că viziunea lui Ranganathan reflectă cel mai bine paradigma *userismului*⁴. Conform acestor legi rațiunea existenței și funcționării, dezvoltării bibliotecii este legătura între bibliotecă și utilizator, utilizarea ei. Specialiștii consideră, și astăzi, LR un exemplu de interpretare desăvârșită a conceptului de orientare spre utilizator, deși elaborat cu 76 de ani în urmă (1931).

LR, valide și azi – în substanță, cu mici schimbări, și în expresie – au reprezentat și reprezintă filosofia organizațională ideală a serviciilor informaționale în bibliotecă. Pentru Ranganathan și adepții lui aceste cinci reguli, legi au fost primul pas de a pune activitatea biblioteconomică pe o bază științifică furnizând principii generale deduse din practica tuturor bi-

² Ibidem, p.147.

³ Ibidem, p.147

⁴ Lector, 2007, Nr. 1, 20-27

bliotecilor. Extrem de simplu formulate, LR sunt foarte profunde și flexibile și pot fi cu succes actualizate, revizuite și aplicate la necesitățile actuale ale domeniului asistenței informaționale.

Societatea Informațională și Societatea Cunoașterii, tehnologiile informaționale sugerează că scopul LR poate fi extins adecvat la cerințele actuale ale bibliotecilor. Timp de 76 de ani aceste cinci legi au fost discutate și reutilizate în multe și diferite contexte. Mulți cercetători ai domeniului biblioteconomic au încercat să actualizeze aceste legi, sau să le reorganizeze în alte scopuri.

Cartea, cititorul, biblioteca sunt elementele de bază ale LR. Dacă am înlocui cuvintele-cheie cu altele – *soft, conectivitate, diversitate, web* etc., LR pot funcționa foarte bine. Bazându-se pe LR mulți cercetători au prezentat diferite principii și reguli. De exemplu: „**Cinci legi noi ale biblioteconomiei**” (Michael Gorman, 1995), „**Principiile educației la distanță**” (Sanjaya Mishra, 1998), „**Cinci legi ale softului de bibliotecă**” (Mentor Lana, 2003), „**Cinci legi ale biblioteconomiei pentru copii**” (Virginia A. Water, 2004), „**Cinci legi ale conectivității**” (Lemart Bjorneborn, 2004), „**Cinci legi a diversității/acțiunii afirmative**” (Tracie D. Hall, 2004).

Cele mai renumite sunt legile lui Michael Gorman. El a reintegrat LR în contextul de astăzi al bibliotecii dar asigurându-le validitate și pentru viitor:

1. Bibliotecile servesc umanitatea
2. Bibliotecile respectă toate formatele prin care cunoștințele sunt comunicate
3. Bibliotecile utilizează inteligibil tehnologia pentru a îmbunătăți serviciile
4. Bibliotecile apără accesul liber la cunoștințe
5. Bibliotecile onorează trecutul și

crează viitorul.

M. Gorman a demonstrat foarte convingător aplicabilitatea legilor la problemele și schimbările cu care se vor confrunta bibliotecile în viitor. Legile Gorman, susțin specialiștii în biblioteconomie și științe ale informației, nu sunt o revizuire a LR, dar sunt altele, un set complet separat din punctul de vedere al bibliotecarului care practică într-o societate tehnologizată.

Jim Thompson, în 1992, *protestând împotriva serviciilor de bibliotecă*⁵ și văzând, credem, biblioteca ca pe un organism economic, sau ca pe un market, a revizuit LR în felul următor:

1. Cărțile sunt pentru profit
2. Fiecărui cititor contul său
3. Fiecărei copii contul său
4. la bani (cash) de la cititor
5. Biblioteca e un organism care se vaieată.

J. Thompson a raportat LR la esența abordării utilizatorului ca *client* – client de informații și documente și deci, a aplicării legilor pieței în activitatea informațională a bibliotecilor. Această abordare și revizuire a LR nu a fost salutată de lumea bibliotecară pentru că au sesizat că Legile Thompson pun în pericol viitorul bibliotecii ca instituție informațională – *biblioteca e un organism care se vaieată*.

LR a inspirat și cele cinci legi ale web-ului, bazate integral pe practica LR. Aceste legi pot servi ca cerințe minime de elaborare a Web-ului:

1. Web resursele sunt pentru a fi utilizate
2. Fiecărui utilizator web, resursele lui
3. Fiecărei web resurse, utilizatorul ei
4. Salvează timpul utilizatorului
5. Web este un organism în creștere.

Noruzi consideră Cinci Legi ale Web-ului baza oricărui web-sistem in-

⁵ Noruzi, A. Webology, 2004, Nr. 1 (2), article 8.

formațional prietenos cu utilizatorul. Website-urile, ca și cărțile, sunt pentru a fi utilizate, nu pentru a le admira de la distanță. Producătorii de web vor ca oamenii să interacționeze cu site, să navigheze, să găsească ce le trebuie și să se simtă bine, satisfăcuți. Ei, pentru succesul web-lui, aplică aceleași legi : *fiecărui utilizator conținutul său și fiecărui conținut utilizatorul său*. Astfel ei sunt siguri că utilizatorul va găsi conținutul de care are nevoie, că utilizatorul va considera conținutul web ca necesar. Referitor la Legea 4 – *Salvează timpul utilizatorului* – se crede că ea este regula de bază, de aur, a producătorilor de web. Această lege, când este vorba de web, urmărește două componente de impact: componenta de impact imediat (asigurarea că utilizatorul găsește ușor ceea ce caută) și componenta de impact final (asigurarea că datele sunt structurate într-un mod în care pot fi ușor regăsite, recuperate). Legea 5 ne sugerează că trebuie să planificăm și să asigurăm ca web-ul bibliotecii să se schimbe și să se dezvolte permanent, împreună cu utilizatorul.

Similar am putea aplica aceste legi și la abilitățile profesionale, care se schimbă mereu. În următorii 25 de ani metamorfoza schimbărilor va cuprinde educația și, bineînțeles, educația bibliotecarilor. Lumea virtuală ne asigură, prin demonstrații și exemple deja viabile, că procesul de învățământ nu va fi asigurat numai de școală, ci prin ghiduri interactive, virtuale, personalizate, care progresiv vor schimba concepția, formele de educație și vor diversifica instituțiile ce vor oferi educație. Bibliotecile, logic, vor fi cele mai importante în acest proces.

Pe baza LR au fost elaborate Principiile de bază ale educației la distanță:

1. Educația la distanță este pentru dezvoltare

2. Fiecărui student subiectul său
3. Fiecărui subiect studentul său
4. Salvează timpul studentului
5. Învățarea este un proces care nu se încheie niciodată.

În ultimul timp tot mai mult se discută problema licențierii soft-urilor de operare în biblioteci și tot mai mulți specialiști se pronunță, în RM cel puțin, la *open source software (OSS)*. Recunoscând LR și conceptele pe care le include ca o inspirație puternică de schimbare socială, M. Cana încearcă o analiză a congruenței *open source software* și cu cele cinci LR. Dacă în LR elementul de bază este *Cartea*, elementul de bază în elaborarea OSS este *Software*. Deci, cele cinci legi ale softului de bibliotecă pot fi:

1. Softul este pentru utilizare
2. Fiecărui utilizator softul său (sau softul este pentru toți)
3. Fiecărui soft utilizatorul său
4. Salvează timpul utilizatorului
5. Softul este un organism în creștere.

Toate aceste exemple demonstrează universalitatea LR: gândite pentru biblioteconomie, ele au influențat și științele conexe biblioteconomiei – tehnologia informațională, webologia, educația, infosofia etc.

Am demonstrat cu câtă ușurință și rapiditate s-au aplicat, analizat și revizuit cele cinci LR vizavi de diverse domenii. Mutările tectonice ale biblioteconomiei sunt foarte profunde în era Internetului. Analizând tendințele, perspectivele putem afirma că biblioteconomia are viitor, dacă vom dezvolta conceptele incluse în cele Cinci Legi ale biblioteconomiei lui Ranganathan.

În acest an se împlinesc 115 de ani de la naștere și 35 de la trecerea în neființă a marelui om de știință, profesorului

în biblioteconomie, SH.R. Ranganathan (9 aug. 1892 – 27 sept. 1972). Legile lui sunt viabile și astăzi, după cum afirmă și demonstrează specialiștii domeniu-

lui biblioteconomic, ba mai mult: ele se multiplică, se diversifică, influențează și domină tot ce este legat de organizarea și diseminarea informației și cunoașterii.

Referințe:

1. Cana, M. Open source and Ranganathan's five laws of library science. Accesat 27 mai, 2007 la : www.kmentor.com/socio-tech-info/archives/000079.html
2. Gorman, M. Five new laws of librarianship // *American Libraries*, 1998, 26 (8), 784-785.
3. Hall, T. D. Making the starting line-ap: best practices for placing diversity at the center of your library. Accesat 25 mai, 2007 la www.librarydiversity.org/MakingStartingLine.pdf
4. Kulikovski, Lidia. Interesele utilizatorilor ca rațiune a activității bibliotecii: Muțaii conceptuale și contextuale // *Lector*, 2007, Nr. 1. - P. 20-28.
5. Leiter, R.A. Reflections on Ranganathan's five laws of library science // *Law Library Journal*, 2003, 96 (3), 411-418.
6. McMenemy, David. Ranganathan's relevance in the 21st century // *Library Review*, 2007, 56 (2), 97-101.
7. Mishra, S. Principles of distance education. Disponibil <http://hub.col.org/cc98/0051.html>
8. Noruzi, A. Application of Ranganathan's Laws to the Web // *Webology*, 2004, Nr. 1 (2), article 8. Disponibil la: www.webology.ir/2004/v1n2/a8.html
9. Steckel, M. Ranganathan for information architects. *Boxes and Arrows*. Accesat la : www.boxesandarrows.com/archives/ranganathan_for_ias.php
10. Stoica, Ion. Criza în structurile infodocumentare. Sensuri și semnificații contemporane. Constanța, 2001.
11. Tompson, J. The five laws of library science // *Newsletter on Serials Pricing Issues*, 1992, 47, September, 13.
12. Walter, V.A. *Children and libraries: ghetting right*. Chicago : American Library Association. - P. 111-124.
13. Сукиасян. Э. Ранганатан и советское библиотековедение // *Сов. библиотековедение*. 1992, Nr. 1.